

Kilai ni Veiyalayalati ni iSau Dodonu

E dua na idusidusi totolo vei ira na tamata cakacaka

Na cava na Veiyalayalati ni iSau Dodonu

Na Veiyalayalati Dodonu ni iSau (VDS) e kauti rau vata mai na isoqosoqo ni tamata cakacaka kei na isoqosoqo ni itaukei ni cakacaka ena dua na tabana me ra veivosakitaka na isau duadua me soli vei ira na tamata cakacaka ena dua na tabana se cakacaka. Sa kena ibalebale oqo nira na sota na vakaillesilesi ni soqosoqo ni tamata cakacaka kei na isoqosoqo ni taukei ni cakacaka mera vakadonuya vata e dua na ivakarau ni cakacaka e sa qaravi tiko.

E dodonu me okati ena Veiyalayalati ni Dodonu ni iSau o ira e kovuti ira na VDS; na nodra aua ni cakacaka; na isau lailai duadua; okati kina na isau e saumi vakatabakidua ena dua na gauna; na vuli kei na veivakatorocaketaki; kei na livi me soli vua e dua na tamata cakacaka vaka kina na balavu ni gauna me vakayagataki tiko kina na VDS.

Na ivakarau ni qaravi na Veiyalayalati Dodonu ni iSau

Kena itekivu: E tekivu na VDS ena nona vakasokumuna na isoqosoqo ni tamata cakacaka na ivakadinadina e gadrevi ka solia na itukutuku ena nona kerekere ki na Minisitiri ni Bisinisi kei na Veivakacakacakataki (MBV). E sa na tekivu na veivosaki kevaka e sa vakadonui.

Veivosaki ni veiyalayalati: ena tekivu e na nodra sota na yasana ruarua me rau vakadonuya vata e dua na ivakarau ni cakacaka e rau marautaka ruarua.

Digidigi (kilai talega ena vakadeitaki): Ena gauna erau vakadonuya kina na yasana ruarua, e sa rawa ni digitaka na tamata cakacaka kei ira na itaukei ni cakacaka na kena ivakarau se sega.

Vakacavari ni Veiyalayalati ni Dodonu ni iSau: Kevaka e ra sa vakadonuya e lewe levu mai na yasana ruarua e na VDS sa na vakacavari kina me sa yaco me lawa.

E duidui na nodra dui itavi na tamata cakacaka, itaukei ni cakacaka kei na nodrau dui yasana ena ivakarau ni kena veivosakitaki.

O cei e mataki cei e na gauna ni veivosaki

- › Mata veivosaki ena tabana ni tamata cakacaka: iSoqosoqo ni tamata cakacaka e vakadonui e ra na veivosakitaka me dua na Veiyalayalati Dodonu ni iSau me baleti ira taucoke na tamata cakacaka era kovuti ena VDS. E sega ni gadrevi mo lewe ni dua na isoqosoqo ni tamata cakacaka.
- › Mata veivosaki ena tabana ni taukei ni cakacaka: Era na veivosaki ena vuku ni taukei ni cakacaka na isoqosoqo ni itaukei ni cakacaka ena vuku ni veika e baleti ira.
- › E dodonu me rau tovolea na tai ruarua ni veivosaki me rau matataka na veika e baleti ira na Māori ena gauna ni veitalanoa. Oqo e okati kina na kena vakasamataki na nodra nanuma na nodra mata na Māori era cakacaka/itaukei ni cakacaka se sa dodonu me ra vakaitavi na nodra mata na Māori ena veitalanoa.

E tiko na nodra dodonu o ira na tamata cakacaka era kovuti ena Veiyalayalati ni Dodonu ni iSau ena gauna taucoko e vakayacori tiko kina na veitalanoa ena ivakarau ni VDS. Oqo e okati kina na soli na itukutuku vou ni veivosaki kei na rogoci ni domomu se ena veidigidigi. E tiko talega vei iko na dodonu mo vakaitavi ena veitalanoa.

IO, AU GADREVA MEU VAKAITAVI KINA

Veitokoni me tekivutaki na VDS

- ✓ E gadreva na isoqosoqo ni tamata cakacaka e 10% se 1,000 na tamata cakacaka me ra tokona na VDS e vakaturi tiko kina ena gauna ni kerekere. E rawa nira veitaratara vei iko mera taroga na nomu itukutuku ni veitaratara kei na veika matailalai ni nomu cakacaka.

E sa vakadonui e dua na kerekere me baleta na VDS

- ✓ O na taura na itukutuku mai vua na nomu itaukei ni cakacaka ni sa tiko e dua na vakatutu me dua na VDS ka kovuta na nomu cakacaka.
- ✓ Vakavo kevaka ko sega ni via okati kina, na nomu itaukei ni cakacaka ena solia vei iratou na isoqosoqo ni tamata cakacaka na kemu itukutuku ni veitaratara mo rawa ni kila kina na veika e sa yaco tiko.
- ✓ E sega ni gadrevi mo lewe ni dua na isoqosoqo ni tamata cakacaka.
- ✓ E na vakayagataki wale ga na kemu itukutuku ni veitaratara me vakavou kina na itukutuku.

Na yavu ni veivosaki kei na kena ivakarau

- ✓ O na taura na itukutuku ena gauna e vakayacori tiko kina ka rawa ni o digitaka mo tiko kina ena 2 x 2 na aua saumi ni bose ka na rawa ni veitaratara yani e dua na isoqosoqo ni tamata cakacaka.

Na digidigi ena yaco ni rau sa duavata na yasana ruarua ena ivakarau ni veivakacakacakataki

- ✓ E ra digitaka na tamata cakacaka e ra sa vakadonui na ivakarau ni VDS. E vaka talega kina vei ira na itaukei ni cakacaka e ra sa vakadonui.
- ✓ Kevaka o nanuma mo kua ni vakaitavi se kua ni veidigidigi ena gauna oqo, e rawa ni ko vakalewena na fomu mo kua ni vakaitavi ka solia vua na nomu itaukei ni cakacaka. E ratou na kerea na isoqosoqo ni tamata cakacaka me ratou bokoca na kemu itukutuku ni veitaratara.

SEGA, AU SEGA NI VINAKATA MEU VAKAITAVI:

Digidigi mo kakua ni vakaitavi ena kena ivakarau

- ✓ Kevaka ko sega ni vakadonuya me soli na kemu itukutuku ni veitaratara ena yasana ni mata veivosaki ni tamata cakacaka.

E sa vakadonui e dua na kerekere me baleta na VDS

- ✓ E gadreva na nomu itaukei ni cakacaka me tukuna vei iko ni sa vakaturi tiko e dua na VDS ka okati kina na nomu cakacaka. O na taura e dua na imeli.
- ✓ Ena vakarautaka na nomu itaukei ni cakacaka na fomu mo sa vakuai kina. Kevaka o sega ni vinakata mo okati ena ivakarau oqo, e rawa ni ko vakuai mai na taura na itukutuku se veidigidigi ena kena ivakarau.
- ✓ Ena maroroya na nomu itaukei ni cakacaka na itukutuku ni fomu mo sa vakuai kina. Ena sega ni wasei na kemu itukutuku matailalai.

Na yavu ni veivosaki kei na kena ivakarau

- ✓ Kevaka sara mada ga o sega ni vinakata mo vakaitavi kina, ena matataki iko e dua na mata ni tamata cakacaka ena tai ni veivosaki e kovuti ira na tamata cakacaka.

Na digidigi ena yaco ni rau sa duavata na yasana ruarua ena ivakarau ni veivakacakacakataki

- ✓ Era na veidigidigi taucoko na tamata cakacaka era sa vakadonui ena ivakarau ni VDS veitalia kevaka era a sega ni vakaitavi taumada ena veivosakitaki ni VDS.

Era sa okati taucoko na tamata cakacaka kevaka e sa vakadonui na VDS

Kevaka sara mada o nanuma mo kakua ni vakaitavi kina baleta ni sa kovuti e dua na iwase ni nomu cakacaka ena VDS, o na taura tiko ga na ivakarau ena vakayagataki ena VDS ena gauna e sa vakadonui kina me lawa.

O ira taucoko na tamata cakacaka e ra okati ena VDS e dodonu me ra qarauna me tautauvata se uasivi cake na veiyalayalati ni nodra cakacaka kei na ivakarau e vakayagataki ena VDS.

Me baleta e so tale na itukutuku:

Me baleta eso tale na itukutuku ni Veiyalayalati ni iSau Dodonu kei na so tale itukutuku e vauca na cakacaka yalovinaka raica na www.employment.govt.nz/fair-pay-agreements

Sega ni vauci kina: Na itukutuku oqo e idusidusi walega, e sega veivauci vakalawa ka sega ni dodonu me sosomitaka na ivakasala vakalawa ena vuku ni vosa ena lawa ni Veiyalayalati ni iSau Dodonu ni 2022 (Fair Pay Agreements Act 2022). E sega ni vakadonuya na Minisitiri ni Bisinisi kei na Veivakacakacakataki na icolacola ni cala se na icolacola ni a sega ni vakayacori, na kena vakamacalataki se na isau ni dua na vakatulewa e yavutaki ena itukutuku oqo.